

Quốc hội thông qua Luật Bảo hiểm xã hội (sửa đổi), hướng tới các mục tiêu lớn

11:19 29/06/2024

Tác giả: Đang cập nhật

Với 454/465 đại biểu tham gia biểu quyết tán thành, sáng 29/6, Quốc hội đã thông qua Luật Bảo hiểm xã hội (sửa đổi).

So với Luật BHXH 2014, Luật BHXH (sửa đổi) có nhiều thay đổi hướng tới các mục tiêu lớn như: mở rộng đối tượng tham gia; gia tăng quyền, lợi ích trong thụ hưởng chính sách để thu hút người lao động tham gia BHXH, bảo đảm an sinh xã hội lâu dài đối với người dân; sửa đổi căn bản các vướng mắc, bất cập từ thực tiễn triển khai thực hiện Luật BHXH 2014; tăng cường chế tài xử lý hành vi chậm đóng, trốn đóng BHXH.

Quốc hội thông qua Luật Bảo hiểm xã hội (sửa đổi), hướng tới các mục tiêu lớn.

Hướng tới các mục tiêu lớn

Mở rộng đối tượng tham gia:

Một trong những yêu cầu cải cách trong Nghị quyết số 28-NQ/TW đã xác định “Mở rộng đối tượng BHXH bắt buộc sang các nhóm đối tượng khác”; “Rà soát, mở rộng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc đối với các nhóm chủ hộ kinh doanh, người quản lý doanh nghiệp, người quản lý, điều hành hợp tác xã không hưởng tiền lương, người lao động làm việc theo chế độ linh hoạt”.

Luật BHXH (sửa đổi) lần này đã thể chế cơ bản Nghị quyết số 28/NQ-TW, quy định mở rộng đối tượng tham gia BHXH bắt buộc đối với:

(i) Chủ hộ kinh doanh tham gia theo quy định của Chính phủ;

(ii) Người quản lý doanh nghiệp, kiểm soát viên, người đại diện phần vốn nhà nước, người đại diện phần vốn của doanh nghiệp tại công ty và công ty mẹ theo quy định của Luật Doanh nghiệp; thành viên Hội đồng quản trị, Tổng giám đốc, Giám đốc, thành viên Ban kiểm soát hoặc kiểm soát viên và các chức danh quản lý khác được bầu của hợp tác xã, liên hiệp hợp tác xã theo quy định của Luật Hợp tác xã không hưởng tiền lương;

(iii) Người lao động làm việc không trọn thời gian, có tiền lương trong tháng bằng hoặc cao hơn tiền lương làm căn cứ đóng BHXH bắt buộc thấp nhất;

(iv) Trường hợp người lao động và người sử dụng lao động thỏa thuận bằng tên gọi khác nhưng có nội dung thể hiện về việc làm có trả công, tiền lương và sự quản lý, điều hành, giám sát của một bên,...

Bên cạnh đó, nhằm từng bước hướng tới chính sách BHXH bắt buộc đối với toàn bộ người lao động có việc làm, có thu nhập và tiền lương khi có đủ điều kiện cần thiết theo tinh thần Nghị quyết số 28-NQ/TW, Luật quy định giao Ủy ban Thường vụ Quốc hội quyết định việc tham gia BHXH bắt buộc đối với đối tượng khác mà có việc làm, thu nhập ổn định, thường xuyên trên cơ sở đề xuất của Chính phủ phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế, xã hội từng thời kỳ.

Việc bổ sung quy định trên đảm bảo phù hợp với những quy định của Bộ luật Lao động 2019, đồng thời đảm bảo gia tăng quyền lợi khi các nhóm đối tượng tham gia góp phần gia tăng diện bao phủ của BHXH.

Hình thành hệ thống BHXH đa tầng:

Theo số liệu thống kê, tính đến cuối năm 2022, Việt Nam có khoảng 14,4 triệu người sau độ tuổi

nghỉ hưu (từ 55 tuổi trở lên đối với nữ; từ 60 tuổi trở lên đối với nam); trong khi tổng số người hưởng lương hưu, trợ cấp BHXH hằng tháng, trợ cấp hưu trí xã hội là hơn 5,1 triệu người, chiếm khoảng 35% tổng số người sau độ tuổi nghỉ hưu.

Một trong những nội dung cải cách trong Nghị quyết số 28-NQ/TW của Trung ương đã xác định xây dựng hệ thống BHXH đa tầng, bao gồm: (i) Trợ cấp hưu trí xã hội; (ii) BHXH cơ bản, bao gồm BHXH bắt buộc và BHXH tự nguyện; (iii) Bảo hiểm hưu trí bổ sung; đồng thời đề ra mục tiêu cụ thể đến năm 2030 có khoảng 60% số người sau độ tuổi nghỉ hưu được hưởng lương hưu, BHXH hằng tháng và trợ cấp hưu trí xã hội.

Với thiết kế tại Luật BHXH mới được Quốc hội biểu quyết thông qua đã thể chế hoá được nội dung cải cách nêu trên và cũng thể hiện được sự liên kết, linh hoạt giữa các tầng, sự hỗ trợ giữa các chính sách BHXH nhằm đạt được mục tiêu mở rộng diện bao phủ theo Nghị quyết số 28-NQ/TW.

Theo đó, Luật BHXH (sửa đổi) đã bổ sung chương III về trợ cấp hưu trí xã hội

Công dân Việt Nam từ đủ 75 tuổi trở lên mà không có lương hưu hoặc trợ cấp BHXH hằng tháng (trừ trường hợp khác theo quy định của Chính phủ) hoặc đối tượng là công dân Việt Nam từ đủ 70 tuổi đến dưới 75 tuổi thuộc hộ nghèo, hộ cận nghèo và đáp ứng đủ điều kiện quy định thì được hưởng trợ cấp hưu trí xã hội do ngân sách nhà nước đảm bảo. Đồng thời tại Luật BHXH (sửa đổi) đã có quy định trên cơ sở đề nghị của Chính phủ phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội và khả năng của ngân sách nhà nước từng thời kỳ, Ủy ban Thường vụ Quốc hội quyết định điều chỉnh giảm dần độ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội.

Mức trợ cấp hưu trí xã hội hằng tháng do Chính phủ quy định phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội và khả năng của ngân sách nhà nước từng thời kỳ. Định kỳ 03 năm, Chính phủ thực hiện rà soát, xem xét việc điều chỉnh mức trợ cấp hưu trí xã hội. Tùy theo điều kiện kinh tế - xã hội, khả năng cân đối ngân sách, huy động các nguồn lực xã hội, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh trình Hội đồng nhân dân cùng cấp quyết định hỗ trợ thêm cho người hưởng trợ cấp hưu trí xã hội.

Người đang hưởng trợ cấp hưu trí xã hội hằng tháng được ngân sách nhà nước đóng BHYT theo quy định của pháp luật về BHYT, khi chết thì tổ chức, cá nhân lo mai táng được nhận hỗ trợ chi phí mai táng theo quy định của pháp luật về người cao tuổi. Đồng thời bổ sung quy định chế độ đối với người lao động không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội

Công dân Việt Nam đủ tuổi nghỉ hưu có thời gian đóng BHXH nhưng không đủ điều kiện hưởng

lương hưu (chưa đủ 15 năm đóng) và chưa đủ điều kiện hưởng trợ cấp hưu trí xã hội, nếu không hưởng BHXH một lần hoặc không bảo lưu mà có yêu cầu thì được hưởng trợ cấp hằng tháng từ chính khoản đóng của mình. Thời gian hưởng, mức hưởng trợ cấp hằng tháng được xác định căn cứ vào thời gian đóng, căn cứ đóng BHXH của người lao động. Trong thời gian hưởng trợ cấp hằng tháng được NSNN đóng BHYT.

Quốc hội biểu quyết thông qua Luật Bảo hiểm xã hội (sửa đổi).

Giảm điều kiện về số năm đóng BHXH tối thiểu:

Nghị quyết số 28-NQ/TW đã đặt ra nhiệm vụ cải cách với nội dung: “Sửa đổi điều kiện hưởng chế độ hưu trí theo hướng giảm dần số năm đóng BHXH tối thiểu để được hưởng chế độ hưu trí từ 20 năm xuống 15 năm, hướng tới còn 10 năm với mức hưởng được tính toán phù hợp nhằm tạo điều kiện cho người lao động cao tuổi, có số năm tham gia BHXH thấp được tiếp cận và thụ hưởng quyền lợi BHXH”.

Qua khảo sát thực tiễn, một trong những nguyên nhân được chỉ ra đối với việc nhiều người hưởng BHXH một lần là do số năm tích lũy hưởng lương hưu (20 năm) quá dài, làm giảm động lực tham gia, gấn bó lâu dài để hưởng lương hưu của người lao động.

Luật BHXH (sửa đổi) quy định người lao động khi đủ tuổi nghỉ hưu mà có thời gian đóng BHXH từ đủ 15 năm trở lên được hưởng lương hưu hằng tháng. Quy định này nhằm tạo cơ hội cho những người tham gia muộn hoặc tham gia không liên tục có cơ hội tích lũy đủ 15 năm đóng (thay vì 20 năm như quy định hiện hành) để hưởng lương hưu hằng tháng thay vì phải nhận BHXH một lần. Quy định về số năm đóng tối thiểu này không áp dụng với người hưởng lương hưu khi suy giảm khả năng lao động.

Luật BHXH (sửa đổi) cũng quy định tỷ lệ hưởng lương hưu đối với lao động nam và lao động nữ có 15 năm đóng BHXH, quy định mức tối đa là 75%, đồng thời quy định việc tính mức lương hưu hằng tháng của người lao động đủ điều kiện hưởng lương hưu mà có thời gian đóng BHXH theo quy định của điều ước quốc tế mà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên nhưng có thời gian đóng BHXH ở Việt Nam dưới 15 năm thì mỗi năm đóng trong thời gian này được tính bằng 2,25%.

Với mức lương hưu hằng tháng ổn định, định kỳ được nhà nước điều chỉnh mức hưởng và trong thời gian hưởng lương hưu được quỹ BHXH mua thẻ BHYT thì sẽ góp phần đảm bảo tốt hơn cuộc sống của người lao động, sẽ có thêm nhiều người được đảm bảo lương hưu và được hưởng BHYT khi về già.

Bổ sung chế độ thai sản vào chính sách BHXH tự nguyện:

Nghị quyết số 28-NQ/TW có nội dung: BHXH tự nguyện với các chế độ hưu trí, tử tuất hiện nay, từng bước mở rộng sang các chế độ khác.

Khảo sát, tổng kết thi hành Luật BHXH năm 2014 cho thấy, có nhiều nguyên nhân dẫn đến số người tham gia BHXH tự nguyện còn thấp mà nguyên nhân chủ yếu là do chính sách BHXH còn thiếu hấp dẫn, vì người lao động chưa được hưởng các chế độ ngắn hạn, mức hỗ trợ tiền đóng cho người tham gia BHXH tự nguyện còn rất thấp. Trong khi thực tế thời gian qua, nhà nước đã có chính sách hỗ trợ cho phụ nữ là người dân tộc thiểu số thuộc hộ nghèo, cư trú tại các đơn vị hành chính thuộc vùng khó khăn khi sinh con đúng chính sách dân số.

Do đó, Luật BHXH (sửa đổi) quy định người lao động tham gia BHXH tự nguyện (bao gồm cả lao động nữ và lao động nam) khi sinh con nếu đáp ứng đủ điều kiện (đóng BHXH từ đủ 06 tháng trở lên trong thời gian 12 tháng trước khi sinh con) thì được hưởng trợ cấp bằng 2 triệu đồng cho mỗi con được sinh ra và mỗi thai từ 22 tuần tuổi trở lên chết trong tử cung, thai chết trong khi chuyển dạ.

Kinh phí thực hiện trợ cấp này do ngân sách nhà nước bảo đảm và Chính phủ quyết định điều chỉnh mức trợ cấp thai sản phù hợp với điều kiện phát triển kinh tế - xã hội và khả năng của ngân sách nhà nước từng thời kỳ.

Sửa đổi quy định hưởng BHXH một lần:

Nghị quyết số 28-NQ/TW đề ra định hướng: “Có quy định phù hợp để giảm tình trạng hưởng BHXH một lần theo hướng tăng quyền lợi nếu bảo lưu thời gian tham gia BHXH để hưởng chế độ hưu trí, giảm quyền lợi nếu hưởng BHXH một lần.”

Để triển khai nghị quyết của Đảng, Luật BHXH (sửa đổi) đã có nhiều quy định theo hướng gia tăng quyền lợi, tăng tính hấp dẫn, khuyến khích người lao động bảo lưu thời gian đóng BHXH để hưởng lương hưu thay vì nhận BHXH một lần như:

(i) điều kiện hưởng lương hưu dễ dàng hơn (giảm thời gian đóng BHXH tối thiểu từ 20 năm xuống 15 năm);

(ii) được hưởng trợ cấp hằng tháng và được NSNN đóng BHYT trong trường hợp có thời gian đóng BHXH không đủ điều kiện hưởng lương hưu và chưa đủ tuổi hưởng trợ cấp hưu trí xã hội;

(iii) Trường hợp người lao động đã đủ điều kiện hưởng lương hưu theo quy định mà tiếp tục đóng bảo hiểm xã hội thì mức trợ cấp một lần khi nghỉ hưu bằng 2 lần của mức bình quân tiền lương làm căn cứ đóng bảo hiểm xã hội cho mỗi năm đóng cao hơn số năm tương ứng với tỷ lệ hưởng lương hưu 75% kể từ sau thời điểm đủ tuổi nghỉ hưu theo quy định của pháp luật đến thời điểm nghỉ hưu.

Quy định cụ thể để thể chế hoá nội dung tại nghị quyết về việc hưởng BHXH một lần là đối với người lao động có thời gian đóng BHXH trước ngày Luật BHXH (sửa đổi) có hiệu lực thi hành, sau 12 tháng không thuộc diện tham gia BHXH bắt buộc, không tham gia BHXH tự nguyện và có thời gian đóng BHXH chưa đủ 20 năm, có nhu cầu thì được nhận BHXH một lần.

Như vậy, đối với nhóm người lao động bắt đầu tham gia BHXH từ khi Luật BHXH (sửa đổi) có hiệu

lực trở đi (từ 01/7/2025) sẽ không được nhận BHXH một lần theo điều kiện này (chỉ giải quyết hưởng BHXH một lần trong các trường hợp: đủ tuổi hưởng lương hưu mà chưa đủ năm đóng BHXH để hưởng lương hưu hoặc ra nước ngoài để định cư hoặc đang mắc một trong những bệnh ung thư, bại liệt, xơ gan mất bù, lao nặng, AIDS hoặc người có mức suy giảm khả năng lao động từ 81% trở lên; người khuyết tật đặc biệt nặng).

Ưu điểm của quy định này đã thể hiện lộ trình từng bước khắc phục được tình trạng hưởng BHXH một lần của thời gian qua; tiến tới tiếp cận theo tiêu chuẩn, thông lệ quốc tế, giúp người lao động được thụ hưởng tối đa các quyền lợi dài hạn khi họ đến tuổi nghỉ hưu, góp phần ổn định cuộc sống khi về già.

Bổ sung quy định xử lý tình trạng chậm đóng, trốn đóng BHXH:

Vấn đề chậm đóng, trốn đóng BHXH ảnh hưởng trực tiếp đến quyền và lợi ích của người lao động, do vậy Luật BHXH (sửa đổi) đã bổ sung quy định xử lý tình trạng này. Luật quy định trách nhiệm của các cơ quan trong xác định và quản lý đối tượng thuộc diện tham gia BHXH; quy định cụ thể hành vi chậm đóng, hành vi trốn đóng; đồng thời, đã sửa đổi, bổ sung nhiều biện pháp xử lý, chế tài xử lý tình trạng chậm đóng, trốn đóng BHXH như:

Quy định cụ thể biên pháp xử lý đối với hành vi chậm đóng BHXH và trốn đóng BHXH: bắt buộc đóng đủ số tiền BHXH chậm đóng, trốn đóng; nộp số tiền bằng 0,03%/ngày tính trên số tiền BHXH, bảo hiểm thất nghiệp chậm đóng, trốn đóng và số ngày chậm đóng, trốn đóng; xử phạt vi phạm hành chính theo quy định của pháp luật; không xem xét trao tặng các danh hiệu thi đua, hình thức khen thưởng. Riêng đối với hành vi trốn đóng còn có biện pháp mạnh là truy cứu trách nhiệm hình sự theo quy định của pháp luật.

Ngoài ra, để đảm bảo quyền lợi của người lao động, Luật đã bổ sung trách nhiệm của người sử dụng lao động phải bồi thường cho người lao động nếu không tham gia hoặc tham gia BHXH bắt buộc không đầy đủ, không kịp thời, gây thiệt hại đến quyền, lợi ích hợp pháp của người lao động.

Các quy định này nhằm bảo đảm hơn nữa quyền lợi chính đáng, hợp pháp của người lao động, góp phần giảm tình trạng chậm đóng, trốn đóng BHXH.

Chủ động, tích cực phối hợp tham gia xây dựng, hoàn thiện chính sách pháp luật về BHXH

Thời gian qua, với vai trò cơ quan thuộc Chính phủ được giao tổ chức thực hiện chính sách BHXH,

BHYT, BHXH Việt Nam luôn cố gắng, nỗ lực thực hiện tốt công tác chăm lo, đảm bảo an sinh xã hội cho người dân, đạt được nhiều thành tựu quan trọng. Trong đó, công tác hoàn thiện chính sách, pháp luật về BHXH được BHXH Việt Nam đặc biệt quan tâm. Đây là nền tảng quan trọng nhất cho hoạt động triển khai nhiệm vụ của ngành.

Tổng Giám đốc BHXH Việt Nam Nguyễn Thế Mạnh tham dự kỳ họp thứ 7, Quốc hội khoá XV.

Từ năm 2022, nhằm triển khai Nghị quyết số 50/2022/QH15 ngày 13/6/2022 của Quốc hội về chương trình xây dựng luật, pháp lệnh năm 2023, điều chỉnh chương trình xây dựng luật, pháp lệnh năm 2022 và phân công tại Quyết định số 799/QĐ-TTg ngày 06/7/2022 của Thủ tướng Chính phủ, BHXH Việt Nam đã phối hợp chặt chẽ với Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội xây dựng dự thảo Luật BHXH (sửa đổi).

Từ việc phân tích số liệu hưởng các chế độ BHXH đến việc đánh giá công tác giải quyết, quản lý, chi trả cho người thụ hưởng, kết hợp phân tích, tổng hợp thực tiễn triển khai trên toàn quốc, BHXH Việt Nam đã cung cấp những căn cứ khoa học và thực tiễn làm cơ sở cho cơ quan chủ trì xây dựng dự thảo Luật. BHXH Việt Nam xác định, việc sửa đổi Luật BHXH nhằm bảo đảm an sinh xã hội của người dân dựa trên quyền con người theo quy định của Hiến pháp và thể chế hóa các nội dung

trong Nghị quyết số 28-NQ/TW ngày 23/5/2018 Hội nghị lần thứ bảy của Ban Chấp hành Trung ương Khóa XII về cải cách chính sách BHXH theo hướng đa dạng, linh hoạt, đa tầng hiện đại, hội nhập quốc tế, tiến tới bao phủ BHXH toàn bộ lực lượng lao động.

Các ý kiến đề xuất của BHXH Việt Nam nhằm tháo gỡ căn bản các vướng mắc, bắt cập từ thực tiễn thi hành Luật BHXH năm 2014 và Nghị quyết số 93/2015/QH13; bảo đảm tính hợp hiến, hợp pháp, tính đồng bộ, thống nhất, tính khả thi, phù hợp tiêu chuẩn quốc tế và bảo đảm yếu tố bình đẳng giới. Đồng thời, BHXH Việt Nam cũng phối hợp xây dựng bổ sung một số quy định về mở rộng, gia tăng quyền, lợi ích trong thụ hưởng, tạo sự hấp dẫn, thu hút người lao động tích cực tham gia mới và tạo niềm tin ở lại hệ thống đối với người đang tham gia.

Ngoài ra, BHXH Việt Nam cũng phối hợp hoàn thiện các quy định về quản lý nhà nước về BHXH, quyền, trách nhiệm của cơ quan BHXH cũng như các tổ chức, cá nhân liên quan và nhiều quy định khác trong dự thảo luật BHXH, góp phần xây dựng hệ thống chính sách BHXH toàn diện, hệ thống tổ chức thực hiện chính sách BHXH chuyên nghiệp, hiện đại, hiệu quả, công khai, minh bạch được đa số đại biểu Quốc hội đồng tình, biểu quyết tán thành.

Vũ Vũ

Link bài viết: <https://nguoilambao.vn/quoc-hoi-thong-qua-luat-bao-hiem-xa-hoi-sua-doi-huong-toi-cac-muc-tieu-lon>